

информационно-библиотечных продуктов и услуг от этапа их проектирования до предоставления пользователю.

Следующим шагом при внедрении системы менеджмента качества в деятельность библиотеки ДонНУЕТ стало выделение основных процессов и проведение их анализа путем детального описания процессов, разработки блок-схем, проведения сравнения. Это позволило уменьшить количество дублируемых операций, сократить расходы времени на выполнение процесса в целом.

Качество выполнения библиотечных процессов зависит от профессионализма библиотечного персонала. В библиотеке ДонНУЕТ на основе обобщения карт самоанализа, индивидуальных планов развития сотрудников библиотеки, проведения оценки эффективности и результативности деятельности руководителей структурных подразделений была разработана трехуровневая программа повышения квалификации персонала библиотеки.

Таким образом, формирование результативной системы менеджмента качества библиотеки предоставляет возможность для ее устойчивого развития в долгосрочной перспективе.

Ключевые слова: библиотека, система менеджмента качества, устойчивое развитие, пользователь, процессный подход, персонал библиотеки.

УДК 004.738.5:027.53(477)

Людмила Трачук,

доцент Рівненського державного гуманітарного університету,
канд. іст. наук

РОЛЬ ВЕБ-САЙТІВ ОБЛАСНИХ УНІВЕРСАЛЬНИХ НАУКОВИХ БІБЛІОТЕК УКРАЇНИ В ІНФОРМАЦІЙНІЙ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ТА САМООБСЛУГОВУВАННІ КОРИСТУВАЧІВ БІБЛІОТЕК

Проаналізовано зміст веб-сайтів обласних універсальних наукових бібліотек України. Досліджено засоби формування інформаційної культури та набуття навичок роботи з інформаційними технологіями віддалених користувачів бібліотек.

Ключові слова: інформаційна соціалізація, обласні універсальні наукові бібліотеки, самообслуговування користувачів, веб-сайт бібліотеки.

В умовах сучасної ринкової економіки провідним видом діяльності для самореалізації та досягнення успіху особистості протягом всього життя стає самоосвіта, тобто «індивідуально-особистісний процес перетворення інформації в знання» [13], який «формує соціокультурну незалежність та самостійність особистості» [7]. У зв'язку з цим постає питання підвищення рівня інформаційної культури індивіда, яке в умовах інформаційного суспільства теж повинно здійснюватися протягом усього життя. Для означення цього процесу дослідники використовують ширший термін – «інформаційна соціалізація», розуміючи його як «процес засвоєння індивідом інформаційної культури і досвіду роботи з інформацією та інформаційними технологіями» [5].

Об'єктом інформаційної соціалізації є індивід чи група індивідів, на яких спрямований сам процес, суб'єктом – індивіди, соціальні групи чи організації, які здійснюють інформаційну соціалізацію. Суб'єктами інформаційної соціалізації користувачів бібліотек є публічні бібліотеки, зокрема обласні універсальні наукові бібліотеки (ОУНБ). Для них метод інформаційної соціалізації полягає в навчанні користувачів (як відвідувачів бібліотеки, так і віддалених користувачів) інформаційним технологіям [2]. Треба відзначити, що для інформаційної соціалізації зареєстрованих у бібліотеці користувачів бібліотек давно розроблена система заходів і форм роботи: бібліотечні уроки, консультації, курси бібліотечно-бібліографічної

грамотності тощо. Поки що мало відомі та потребують окремого дослідження кроки ОУНБ щодо інформаційної соціалізації віддалених користувачів.

Проблему формування знань і навичок, необхідних для пошуку інформації, її оцінювання, зберігання та опрацювання в традиційному бібліотечному середовищі, вивчали О. О. Валевиц, Н. І. Гендіна, О. В. Матвієнко, Є. А. Медведева та ін. Недослідженими залишаються засоби інформаційної соціалізації віддалених користувачів бібліотек.

Метою цієї статті є визначення засобів інформаційної соціалізації, які пропонують користувачам обласні універсальні наукові бібліотеки України на своїх веб-сайтах. Джерелами дослідження стали веб-сайти обласних універсальних наукових бібліотек (станом на серпень 2014 р.), до яких застосовувався метод вебметричного аналізу.

Інформаційно-комунікаційні технології забезпечують доступ користувачів до мережі Інтернет, стають посередником у самоосвітній діяльності особистості, зокрема у сфері інформаційної соціалізації, адже людині потрібно регулярно і самостійно освоювати нові технології, отримувати нові знання, щоб освоювати мінливе соціальне середовище, а мережа Інтернет є універсальним інструментом для цього.

Однією із значних переваг Інтернету як для окремих користувачів, так і для організацій, установ, фірм, є можливість здійснювати різні види діяльності у віртуальному середовищі дистанційно, оперативно і якісно. Не є винятком ь бібліотеки. Завдяки Інтернету бібліотеку можна назвати «системою, що здійснює дистанційне обслуговування», а дистанційне обслуговування розглядати як «нову перспективну бібліотечну технологію» [1]. Крім того, масове підключення користувачів та бібліотек до Інтернету породило «нову реальність інформаційного обслуговування та навіть самообслуговування» [8]. Майже вся робота публічних бібліотек щодо навчання користувачів і активного представлення інформаційних ресурсів у віртуальному середовищі спрямована на підвищення рівня самообслуговування користувачів [2]. Розглянемо, які ж продукти та послуги надають користувачам веб-сайти ОУНБ для забезпечення процесів інформаційної соціалізації та самообслуговування особистості.

Публічні бібліотеки, зокрема ОУНБ, сьогодні використовують інтернет-простір для реалізації двох взаємовиключних, на думку І. Г. Торліна, цілей – залучення читачів до бібліотеки як фізичного простору та інформаційного обслуговування віддалених користувачів. Однак результати

дослідження «Інформаційна поведінка користувачів бібліотек Білорусі», проведеного Національною бібліотекою країни в 2012–2013 рр., показали зміну пріоритетів у способах отримання інформації користувачами. «У будь-який час, не виходячи з дому / офісу, ця можливість була названа користувачами одним з пріоритетних факторів, які впливають на вибір інформаційного каналу, незалежно від їх віку, роду діяльності та отриманої освіти» [4]. У цьому світлі досягнення першої мети – створення веб-сайтів публічними бібліотеками – є маловірогідним, хоча значна частина їх контенту спрямована на її реалізацію. Другу мету можна досягти через надання користувачам інформації про бібліотеку та її сервіси, бібліографічне інформування, організацію доступу до повнотекстової інформації, навчання користувачів основам інформаційної грамотності [10].

Контент інтернет-середовища розуміють найчастіше як інформаційне наповнення, вміст сайту, блогу, сторінки в соціальній мережі [6]. Умовно поділяючи контент сайту на довідкову та повнотекстову інформацію, І. Г. Торлін відносить до першої інформацію про бібліотеку (адресу, режим роботи, правила користування, структуру, опис складу фонду та перелік послуг), новинну (календарний план заходів, новини міста чи регіону тощо) та бібліографічну інформацію (різні види бібліографічних та веббіографічних ресурсів – покажчики, списки літератури, електронні каталоги (ЕК) та бази даних (БД), віртуальне довідково-бібліографічне обслуговування (ДБО) [10]. Як бачимо, до складу довідкової інформації віднесено як бібліотечні продукти, так і послуги, тоді як окремі послуги залишаються поза межами класифікації, наприклад, електронна доставка документів (ЕДД). На нашу думку, контент сайту можна умовно розділити по-іншому: на фактографічну, бібліографічну та повнотекстову інформацію.

Повнотекстова інформація, за І. Г. Торліним, представлена на сайтах публічних бібліотек двома видами: «репродуктивною» та «авторською» інформацією. До репродуктивної віднесено оцифровані інформаційні ресурси із фонду бібліотеки (текстові, візуальні та аудіоресурси), а до авторської – краєзнавчі фактографічні матеріали, публікації авторських матеріалів користувачів бібліотеки, методичні матеріали бібліотеки [10]. Судячи з переліку інформації, яку віднесено до авторського блоку, мається на увазі інформація не запозичена чи відтворена, а створена бібліотекою самостійно, хоча автор статті відзначає її можливий компілятивний характер. Проте, на нашу думку, авторськими стосовно бібліотеки є не тільки названі

І. Г. Торліним матеріали, але й різні бібліографічні покажчики, повні тексти яких бібліотеки часто включають до складу своїх «електронних бібліотек», розміщених на сайтах (наприклад Чернігівська ОУНБ). До авторських повнотекстових ресурсів можна віднести і ресурси, створені бібліотекою (наприклад, працівники Рівненської ОУНБ озвучують тексти художніх творів, науково-популярну та іншу інформацію і виставляють її на сайті). Отже, запропоновану класифікацію ресурсів бібліотечного веб-сайту можна використовувати лише зі змінами та доповненнями.

Інформаційне наповнення бібліотечних сайтів (їх контент) є одним із головних критеріїв оцінки їх якості. Застосовуючи функціональний підхід до оцінки якості контенту бібліотечних веб-сайтів та враховуючи, що бібліотеки виконують як мінімум інформаційну, культурну та освітню функції, Н. І. Гендіна зі співавторами розподілили всі виявлені на веб-сайтах тридцять російських обласних універсальних наукових бібліотек рубрики та підрубрики за основними функціями, які вони виконують та кількома додатковими (загалом шість функцій).

За результатами дослідження, інформаційну функцію в структурі контенту сайту виконують виявлені рубрики за назвами «Бібліотека і ЗМІ», «Новини», «Корисні посилання», «Електронний каталог», «Повнотекстові документи», «Фонди», «Нові надходження», «Періодика», «Послуги», «Читачам», «Віртуальна довідка», «Гостьова книга», «Форум», «Електронна доставка документів» та ін. Культурна функція представлена рубриками «Віртуальні виставки», «Літературна вітальня», «Заходи», «Центр читання». Освітня функція представлена ресурсами, які одночасно виконують й інформаційну функцію – «Електронний каталог», «Повнотекстові документи», «Ресурси», «Корисні посилання». Кількісна характеристика співвідношення рубрик сайтів ОУНБ показала, що виконання культурної та освітньої функцій забезпечує найнижчий відсоток контенту сайту – по 9,4 %. Цей показник для освітньої функції значно знизився порівняно з 2005 роком, коли складав 18,36 % [3]. Дослідники не виявили на сайтах ОУНБ окремих рубрик і підрубрик, які б мали чіткий освітній та самоосвітній характер.

До електронних продуктів та послуг, які виконують функції інформаційної соціалізації та самообслуговування, ми можемо віднести ЕК та інші бібліографічні бази даних, електронні бібліотеки, вебліографічні посібники, віртуальні виставки, електронну доставку документів, навчальні подкасти, презентації, слайд-шоу, розсилку новин, путівники по бібліотеці,

можливість електронного замовлення та бронювання документів з сайту ОУНБ, можливість записатися до бібліотеки онлайн. Для виявлення реальних можливостей цих продуктів та послуг щодо інформаційної соціалізації та самообслуговування користувачів у серпні 2014 року ми проаналізували веб-сайти двадцяти трьох обласних універсальних бібліотек України, за винятком сайту Одеської ОУНБ, який на момент дослідження не працював, та сайту Львівської ОУНБ, оскільки останній оновлювався лише 2011 р.

Серед фактографічної інформації про бібліотеку найпоширенішою і наявною на всіх сайтах є інформація про режим роботи бібліотеки та її адреса. Публічна бібліотека імені Лесі Українки м. Києва, Хмельницька та Чернівецька ОУНБ застосували геотегування, позначивши своє місцезнаходження на карті та вказавши найоптимальніші маршрути до бібліотек. Сайти Запорізької та Луганської обласних універсальних наукових бібліотек надають можливість читачеві записатися до бібліотеки онлайн, але за читацьким квитком доведеться йти до бібліотеки. Можливо, варто було б надати можливість користувачеві роздрукувати його вдома, як посадковий талон в аеропорт.

Також до фактографічної можна віднести інформацію про структуру бібліотеки, склад фонду, склад послуг, історію і сьогодення. Цікаву і оригінальну форму подання цих відомостей застосувала Вінницька ОУНБ: користувачам запропоновано зателефонувати на спеціальний номер, за яким цілодобово сім днів на тиждень у режимі діалогу можна отримати всю інформацію про роботу бібліотеки.

Дніпропетровська ОУНБ представила на сайті віртуальну екскурсію по бібліотеці та екскурсію «Шлях книги». Схожу віртуальну подорож бібліотекою пропонують читачам також Вінницька, Волинська, Кіровоградська та Миколаївська ОУНБ.

На розсилку новин бібліотеки користувач може підписатися на сайті Кіровоградської та Черкаської обласних універсальних наукових бібліотек.

Серед додаткових послуг самообслуговування, представлених на сайтах вищезазначених бібліотек, можна назвати надсилання СМС із сайту (Вінницька ОУНБ), перекладача онлайн (Вінницька ОУНБ, Публічна бібліотека імені Лесі Українки м. Києва), пошук книг в Інтернеті із сайту бібліотеки (Сумська ОУНБ).

Останнім часом бібліотеки зі своїх сайтів почали надавати доступ до послуг електронного урядування. Великий перелік посилань на такі

ресурси представила Публічна бібліотека імені Лесі Українки м. Києва. Користувач із сайту бібліотеки може самостійно надіслати звернення, заповнити бланки, подати заяву тощо до органів державної влади та місцевого самоврядування.

Дніпропетровська ОУНБ пропонує користувачам цікаву послугу – додаток до мобільного телефону в межах проекту «Читай – формат не має значення». Скачавши на мобільний телефон спеціальну програму, розпізнавши за її допомогою QR-код, можна прочитати кілька сторінок книг і вирішити, чи читати книгу повністю, і, відповідно, взяти її в бібліотеці чи ні. QR-коди на сторінки з вісімнадцяти книг є на сайті бібліотеки, критерії відбору книг не вказуються.

Часто на сайтах бібліотеки пропонують авторизуватися, не пояснивши, які переваги при цьому отримує користувач та з якою метою варто це робити. Лише на сайті Донецької ОУНБ вказується, що після авторизації в ЕК за номером читацького квитка та пін-кодом користувач отримує доступ до так званого особистого кабінету читача, де висвітлюватиметься інформація про взяті в бібліотеці літературу, строки її повернення, історія обслуговування в бібліотеці. З особистого кабінету можна роздруковувати списки літератури, скачувати повнотекстові документи.

Прохання про авторизацію є виправданим на сайтах тих бібліотек, де користувач має можливість самостійно створити електронний формуляр і бронювати з ЕК документи, зберігати історію пошуку (Публічна бібліотека імені Лесі Українки м. Києва); самостійно продовжити термін користування абонементом чи здійснити попереднє замовлення окремих документів за ЕК, вказавши дату візиту до бібліотеки (Запорізька ОУНБ); дистанційно замовляти книги електронною поштою (Сумська ОУНБ). В іншому випадку авторизація, на нашу думку, суперечить одній із цілей створення веб-сайту – інформаційному обслуговуванню віддалених користувачів, адже логін і пароль для авторизації можна отримати лише зареєстрованим у бібліотеці користувачам.

За результатами нашого дослідження – лише 13,6 % сайтів бібліотек надають можливість користувачу в тому чи іншому вигляді замовити дистанційно документи з фонду бібліотеки. Іноді це бронювання здійснюється в програмному середовищі ЕК, іноді – як окрема функція на сайті. У Публічній бібліотеці імені Лесі Українки м. Києва бронювати можна будь-які документи з фонду бібліотеки, відображені в ЕК, а в Запорізькій ОУНБ – лише окремі з них, в яких під їх бібліографічним описом

є функція «Попереднє замовлення» – документи з фонду читальної зали.

Пріоритетним в інформаційному обслуговуванні та самообслуговуванні користувачів є використання ЕК та інших бібліографічних БД. У результаті дослідження виявилось, що 91 % ОУНБ надають доступ до ЕК із власних сайтів (відсутній він у Черкаській та Львівській ОУНБ). 80 % з ЕК, представлених на сайтах, працювали на момент дослідження. Виявилось, що ЕК Чернігівської ОУНБ у рубриках на головній сторінці не відображено, натомість там подано список платних послуг бібліотеки.

Більшість виявлених ЕК створені в програмному середовищі «ІРБІС». Вони складаються з різних БД, виділених за мовною (наприклад, «Документи іноземною мовою»), хронологічною («Книги до 1993 року»), типовидовою («Ноти») ознаками. Довідкова інформація про мовний, типовидовий, хронологічний склад цих БД традиційно відсутня, лише іноді вказується, коли вони започатковані та час оновлення. Опис наповнення БД електронного каталогу з цього погляду здійснено лише в ЕК Дніпропетровської, Хмельницької та Херсонської ОУНБ.

Зазвичай у вищезгаданих каталогах подається мінімальна пошукова інструкція, є кілька різних за рівнем складності видів пошуку і відсутній пошук по всіх базах даних одночасно. Це робить тематичний пошук досить трудоемким (за виключенням Житомирської ОУНБ, де пошук можна здійснити не лише одночасно по всіх базах даних ЕК, але і по ЕК ЦБС області. Останнє можливо також і на сайті Рівненської ОУНБ). Лише на сайтах Запорізької, Херсонської обласних універсальних наукових бібліотек та Публічної бібліотеки імені Лесі Українки м. Києва є розгорнута допомога з методики пошуку в електронному каталозі. Остання з названих бібліотек – єдина зі всіх проаналізованих, яка представила на сайті «Паспорт електронного каталогу». Пошукові можливості ЕК ОУНБ, створених у різних програмах, відображені нами в статті «Читачеорієнтованість електронних каталогів ОУНБ України в контексті концепції «Бібліотека- 2.0» [11].

Серед іншої бібліографічної інформації на сайтах всіх бібліотек виявлені віртуальні виставки, календарі знаменних і пам'ятних дат, бібліографічні покажчики, веббіографічні списки. Як вже згадувалося, часто бібліографічні видання бібліотек входять до структури їх електронних бібліотек (ЕБ). Такі колекції повних текстів документів пропонують користувачам на власних сайтах Дніпропетровська ОУНБ (ЕБ «Дніпропетровщина»), Житомирська («Електронний депозитарій Libo»),

Запорізька, Кіровоградська («Цифрова бібліотека»), Миколаївська (ЕБ місцевих видань), Публічна бібліотека імені Лесі Українки м. Києва, Рівненська, Тернопільська та Чернігівська ОУНБ (разом 41 % бібліотек). Виявлені ЕБ найчастіше мають краснорічний характер, з невстановленими критеріями відбору документів.

Як цілісний проект з обґрунтованою концепцією, визначеною метою і завданнями сприймають електронну бібліотеку Рівненської ОУНБ («Бібліотека творів місцевих авторів»), де всі документи представлені в єдиному вигляді, є простий і зрозумілий пошук по колекції (за автором, назвою видання, ключовими словами). Миколаївська ОУНБ пропонує місцеві видання в ЕБ з окремим інтерфейсом, надаючи можливість користувачам створювати рейтинг, відзначаючи книги, що сподобались, оцінками за п'ятибальною шкалою. Можна також залишити коментар, подивитись кількість скачувань. ЕБ Тернопільської ОУНБ – це створений у програмі «ІРБІС» окремий ресурс, де до бібліографічних описів приєднані гіперпосилання на повні тексти творів місцевих авторів, доступні для скачування. Однак, якщо здійснювати пошук книг, наявних в електронних бібліотеках будь-якої ОУНБ, у загальному ЕК бібліотеки, то виявиться, що вказівки на повний текст там немає.

В ЕБ Публічної бібліотеки імені Лесі Українки м. Києва переглянути документи із сайту неможливо, їх потрібно скачувати на свій комп'ютер. Тоді виявляється, що для їх прочитання потрібна програма DjVu, про яку на сайті нічого не повідомлялося. Щоб допомогти читачеві у самообслуговуванні, варто, на нашу думку, запропонувати йому одразу на бібліотечному сайті скачати програму DjVu, запозичивши досвід Тернопільської ОУНБ, яка разом з документами ЕБ пропонує для скачування безкоштовну програму для перегляду pdf-файлів.

Віртуальною послугою, яка передбачає повне дистанційне обслуговування користувачів, від запиту до отримання потрібної інформації, є електронна доставка документів (ЕДД). Її пропонують Донецька, Запорізька, Рівненська, Херсонська, Чернігівська ОУНБ (23 %). На сайті Житомирської ОУНБ ця послуга заявлена, але не функціонує. Зазвичай це платна послуга, але на сайті Запорізької ОУНБ інформацію про умови її надання (терміни, плату, спосіб отримання електронної копії) не вказано, а на сайті Рівненської ОУНБ детально розписано механізм надання послуги, однак інформації про плату не виявлено.

Служба ЕДД Донецької ОУНБ передбачає надсилання на пошту

адресу бібліотеки підписаною користувачем угоди (бланк якої з посиланням на положення про платні послуги 2011 року додається). Можливість копіювання книг і статей перевіряється після отримання угоди і замовлення. У разі позитивної відповіді користувач має проплатити в банку вартість послуги і тоді на електронну пошту отримає документ. Як бачимо, послуга не є для користувача повністю віртуальною. В інших чотирьох бібліотеках достатньо заповнити електронну форму для замовлення, яку можна надіслати на електронну адресу.

У всіх бібліотеках, які пропонують ЕДД, відсутня можливість автоматичного перенесення з ЕК у форму для замовлення повного бібліографічного опису потрібного документа, хоча іноді є гіперпосилання на електронний каталог (Рівненська та Херсонська ОУНБ) та віртуальну довідкову службу (Херсонська ОУНБ). На сайтах бібліотек, які пропонують ЕДД, не виявлено зворотніх посилань, тобто таких, у яких би в ЕК вказувалось, які документи можуть бути замовлені через ЕДД, чи у відповіді віртуальної довідкової служби вказувалося б, що можна замовити електронну копію цього документа.

Відсутність взаємних (перехресних) посилань, які об'єднували б інформаційні масиви, продукти та послуги на сайтах ОУНБ, на нашу думку, значно знижує їх потенціал щодо обслуговування віддалених користувачів.

Поширені й технічні недоліки. Часто заявлені на сайті продукти та послуги не відкриваються (наприклад, документи з ЕБ Житомирської ОУНБ), не працюють (наприклад, розділ ЕК «Відгуки» Публічної бібліотеки імені Лесі Українки м. Києва), незрозуміло для користувача названі (ЕДД, МБА в Чернігівській ОУНБ). Перевірка актуальності і доступності поданої на сайті інформації для користувачів має бути важливим завданням підтримки сайту, адже віддалений користувач самостійно освоєє бібліотечний веб-простір і уточнити причини проблем з сервісами на сайті йому проблематично. За умов невисокої рейтингової позиції бібліотечних веб-сайтів серед інших каналів отримання інформації [4] це призводить до зниження кількості відвідувань сайту.

Підбиваючи підсумок, можемо констатувати, що веб-сайти українських ОУНБ мало уваги приділяють інформаційній соціалізації та самообслуговуванню користувачів, не пояснюючи їм методики пошуку інформації та пропонуючи послуги, для повної реалізації яких треба звертатися до бібліотеки. Сайти проаналізованих бібліотек не є окремими повноцінними, самодостатніми і такими, що задовольняють інформаційні

потреби користувачів ресурсами. Вони залишаються в основному допоміжними рекламними засобами щодо традиційних послуг бібліотек і більшою мірою спрямовані на повернення читачів до стін бібліотеки.

Крім довідок з методики пошуку в окремих ЕК інших спеціальних навчальних матеріалів на сайтах ОУНБ виявлено не було, що свідчить про відсутність не тільки системи заходів з інформаційної соціалізації віртуальних користувачів, а й про відсутність уваги до цієї проблеми з боку бібліотекарів. На сайті Дніпропетровської ОУНБ була виявлена інформація про безкоштовні тренінги, на яких навчатимуть швидко знаходити інформацію в електронному середовищі, але для участі в них знову ж таки треба прийти до бібліотеки. Можна було б записати цей тренінг на відео і виставити на сайті.

Для інформаційної соціалізації користувачів на сайтах бібліотек варто було б використати можливості інтерактивних та мультимедійних технологій – подкастів [9], мультимедійних презентацій [12] тощо. Для моніторингу відповідності продуктів та послуг сайтів мінливим інформаційним потребам користувачів бажано включити в структуру сайтів соціальні технології, засоби організації зворотного зв'язку, анкети, які дозволили б виявити побажання користувачів.

Отже, аналіз показав, що на веб-сайтах українських ОУНБ наявні окремі інформаційні продукти, що можуть слугувати засобами інформаційної соціалізації та самообслуговування користувачів бібліотек. Найбільш розроблені серед них бібліографічні: ЕК, бібліографічні покажчики різних видів, веббіографічні списки, віртуальні довідкові служби. Мало представлені, але є дуже корисними і заслуговують на ширше розповсюдження такі засоби, як електронні бібліотеки, електронна доставка документів. Майже не використовуються, але заслуговують на увагу бібліотекарів і впровадження на веб-сайтах ОУНБ такі форми, як розсилка новин, бронювання літератури та запис до бібліотеки онлайн, створення особистого кабінету читача. Особливої уваги потребує розроблення системи засобів, що забезпечуватимуть інформаційну соціалізацію як навчання користувачів (відвідувачів бібліотеки та віддалених користувачів) інформаційним технологіям і самообслуговуванню за допомогою веб-сайту бібліотеки. Саме в цьому полягатиме внесок обласних універсальних наукових бібліотек України у створення єдиного інформаційно-бібліографічного комунікаційного простору.

Список використаних джерел

1. Амлинский Л. З. Дистанционное библиотечно-информационное обслуживание / Л. З. Амлинский // Науч. и техн. б-ки. – 2012. – № 11. – С. 18–24.
2. Валевиц Е. А. Деятельность публичных библиотек по информационной социализации пользователей / Е. А. Валевиц // Науч. и техн. б-ки. – 2013. – № 8. – С. 16–23.
3. Гендина Н. И. Официальный веб-сайт : проблемы отражения в открытом информационном пространстве основных функций библиотеки как социального института / Н. И. Гендина, Н. И. Колкова, О. И. Алдохина // Науч. и техн. б-ки. – 2010. – № 2. – С. 5–15.
4. Долгополова Е. Е. Типовые характеристики информационного поведения современного пользователя библиотеки : по результатам республиканского исследования / Е. Е. Долгополова // Науч. и техн. б-ки. – 2014. – № 2. – С. 27–34.
5. Иванова Г. Р. О роли образования в информационной социализации молодежи [Электронный ресурс] / Г. Р. Иванова. – Режим доступа : http://catalog-statei.ru/view_article.php?id=379 (24.08.2014). – Загл. с экрана.
6. Ильганаева В. А. Социальные коммуникации (теория, методология, деятельность) : слов.-справ. / В. А. Ильганаева. – Харьков, 2009. – 392 с.
7. Лобанов Ю. И. Самообразование в условиях информационного общества [Электронный ресурс] / Ю. И. Лобанов, Д. Э. Колосов. – Режим доступа : <http://iuoao.ru/20120930/224-2012-10-02-09-07-17> (24.08.2014). – Загл. с экрана.
8. Мар'їна О. Ю. Бібліотека у процесах формування цифрового контенту [Електронний ресурс] / О. Ю. Мар'їна. – Режим доступу : <http://eprints.rclis.org/23275/1/25.pdf> (24.08.2014). – Назва з екрана.
9. Робертс Ли Р. Подкастинг для информационной грамотности / Р. Ли Робертс // Науч. и техн. б-ки. – 2009. – № 6. – С. 59–65.
10. Торлин И. Г. Ресурсы веб-сайтов публичных библиотек Украины: компромисс предлагаемого и ожидаемого / И. Г. Торлин // Науч. и техн. б-ки. – 2008. – № 3. – С. 36–41.
11. Трачук Л. Ф. Читачеорієнтованість електронних каталогів ОУНБ України в контексті концепції «Бібліотека 2.0» / Л. Ф. Трачук // Культура народів Причорномор'я. – 2013. – № 250. – С. 35–41.
12. Хорунжий В. П. Создание и использование современных мультимедийных средств для повышения информационной культуры пользователей / В. П. Хорунжий, Е. Ю. Талызина // Науч. и техн. б-ки. – 2008. – № 9. – С. 59–62.
13. Шуклина Е. А. Самообразование в информационном обществе [Электронный ресурс] / Е. А. Шуклина // Образование и общество. – 2004. – № 3. – Режим доступа : www.education.rekom.ru/3_2004/63.html (24.08.2014). – Загл. с экрана.

Стаття надійшла до редакції 14.05.2015 р.

UDC 004.738.5:027.53(477)

Liudmyla Trachuk,

Ph. D, Associate Professor of Library Science and Bibliography

A role of web sites of regional universal scientific libraries of Ukraine in information socialization and self-service of users of libraries

In the conditions of modern market economy the leading type of activity for self-realization and achievement of success of personality is a self-education during all life. In this connection appears the question of increase of level of information culture of individes, which in the conditions of information society also must be carried out during all life. The subjects of information socialization of users of libraries are public libraries, including regional universal scientific libraries (RUSL), which for the authorized users a long ago worked out the system of measures and forms of work, but as yet small known and needing separate research steps of RUSL in relation to information socialization of remote users.

For the exposure of the real possibilities of RUSL in relation to information socialization and self-service of users in August in 2014 it was analyzed web sites of twenty three RUSL of Ukraine. As a result is educed that on the sites of RUSL small attention is spared information socialization and self-service of users; the methods of information retrieval are not explained and services for complete realization of which it is necessary to visit libraries are offered.

Sites of the analysed libraries are not all-sufficient, valuable and such which satisfy the information necessities of users by resources. They execute mainly the functions of auxiliary advertisings facilities in relation to traditional services of libraries and in a greater degree sent to returning of readers to the walls of library. Therefore development of the system of facilities which will provide the studies of users (both library visitors and remote users) to information technologies and self-service by means of web site of library needs in the special attention. Exactly herein payment of regional universal scientific libraries of Ukraine will consist in creation of single information-bibliographic of communication space of country.

Keywords: informative socialization, regional universal scientific libraries, self-services of users, library web site.

УДК 004.738.5:027.53(477)

Людмила Трачук,

доц. кафедри бібліотекознавства і бібліографії

Ровенського державного гуманітарного університета, канд. іст. наук

Роль веб-сайтів обласних універсальних наукових бібліотек України в інформаційній соціалізації і самообслуговуванні користувачів бібліотек

В умовах сучасної ринкової економіки важливим видом діяльності для самореалізації і досягнення успіху особистості на протязі всієї життя стає самоосвіта, в зв'язі з чим виникає питання про підвищення рівня інформаційної культури індивіда, яке в умовах інформаційного суспільства також повинно здійснюватися впродовж всієї життя. Суб'єктами інформаційної соціалізації користувачів бібліотек є публічні бібліотеки, в тому числі обласні універсальні наукові бібліотеки (ОУНБ), які для зареєстрованих користувачів давно розробили систему заходів і форм роботи, але поки недостатньо вивчені і потребують окремих досліджень етапів ОУНБ по інформаційній соціалізації віддалених користувачів.

Для виявлення реальних можливостей ОУНБ по інформаційній соціалізації і самообслуговуванню користувачів в серпні 2014 г. нами проаналізовано сайти двадцяти трьох ОУНБ України. В результаті виявлено, що інформаційній соціалізації і самообслуговуванню користувачів на сайтах бібліотек надається мало уваги; не пояснюється методика пошуку інформації і надаються послуги, для повної реалізації яких потрібно відвідувати бібліотеку.

Сайти проаналізованих бібліотек не є самодостатніми, цінними і задовільними інформаційні потреби користувачів ресурсами. Вони залишаються в основному допоміжними рекламними засобами для традиційних послуг бібліотек і більше направлені на повернення читачів в стіни бібліотеки. Тому особливу увагу потребує розробка системи засобів, що забезпечують навчання користувачів (як відвідувачів бібліотеки, так і віддалених користувачів) інформаційними технологіями і самообслуговуванню з допомогою веб-сайту бібліотеки. Саме в цьому буде полягати внесок обласних універсальних наукових бібліотек України в створенні єдиного інформаційно-бібліографічного комунікаційного простору.

Ключові слова: інформаційна соціалізація, обласні універсальні наукові бібліотеки, самообслуговування користувачів, веб-сайт бібліотеки.